
Natya Shastra Chapter 17

நாட்யஸாஸ்த்ரம் அத்யாய 17 காகுஸ்வரவ்யஞ்ஜந:

Document Information

Text title : nATyashAstram.h adhyAya 17 kAkusvaravyanjanaH

File name : natya17.itx

Category : nATyashAstra, major_works, bhārata

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Sage Bharata

Transliterated by : Sowmya Krishnapur krsowmya at yahoo.com

Proofread by : Sowmya Krishnapur krsowmya at yahoo.com

Latest update : July 16, 2010

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

நாட்யஸாஸ்த்ரம் அத்யாய 17 காகுஸ்வரவ்யஞ்ஜந:

॥ ஸ்ரீரஸ்து ॥

புரதமுநிப்ரணீதம் நாட்யஸாஸ்த்ரம்

அத² ஸப்தத³ஸோ⁵த்யாய: 1

ஏவம் து ஸம்ஸ்க்ரு²தம் பாட்²யம் மயா ப்ரோக்தம் த்³விஜோத்தமா: 1

ப்ராக்ரு²தஸ்யாபி பாட்²யஸ்ய ஸம்ப்ரவக்ஷ்யாமி லக்ஷணம் ॥ 1 ॥

ஏததே³வ விபர்யஸ்தம் ஸம்ஸ்காரகு³ணவர்ஜிதம் 1

விஜ்ஞேயம் ப்ராக்ரு²தம் பாட்²யம் நாநாவஸ்தா²ந்தராத்தமகம் ॥ 2 ॥

த்ரிவித⁴ம் தச்ச விஜ்ஞேயம் நாட்யயோகே³ ஸமாஸத: 1

ஸமாநஸப்³த³ம் விப்⁴ரஷ்டம் தே³ஸீ³தமதா²பி ச ॥ 3 ॥

கமலாமலரேணுதரங்க³லோலஸலிலாதி³வாக்யஸம்பந்நம் 1

ப்ராக்ரு²தப்³ந்தே⁴ஷ்வேவம் ஸம்ஸ்க்ரு²தமபி யோக³முபயாதி ॥ 4 ॥

யே வர்ண: ஸம்யோகா³த் ஸ்வரவர்ணந்யத்வம் ந்யூநதாம் சாபி 1

க³ச்ச²ந்தி பத³ந்யஸ்தாஸ்தே விப்⁴ரஷ்டா இதி ஜ்ஞேயா: ॥ 5 ॥

யே வர்ண வர்ணக³தா வ்யஞ்ஜநயுக்தாஸ்ச யே ஸ்வரா நியதா: 1

தாநபரஸ்பரவ்ரு²த்தே ப்ராக்ரு²தயுக்த்யா ப்ரவக்ஷ்யாமி ॥ 6 ॥

யதா² -

ஏஓஆரபராணிஅ அம் ஆரபரம் அ பாஅஏ ணத்தி² 1

ப³ஸஆரமஜ்ஜி²மாஇ அ கச வக்³தவாணிஹணஇம் ॥ 7 ॥

வச்சந்தி கக³தத³யவா லோபம் அத்த²ம் ச ஸே வஹந்தி ஸரா 1

க²த⁴த⁴பா⁴ உண ஹத்தம் உர்வேதி அத்த²ம் அ முஞ்சந்தா ॥ 8 ॥

உப்பரஹுத்தரஆரோ ஹேடாஹுத்தோ அ பாஅஏ ணத்தி² 1

மோத்தூண ப⁴த்³ரசோத்³ரஹ பத்³ரஹ்வத³சந்த³ரஜாஃ ஸ ॥ 9 ॥

க²த⁴த²பா⁴ண ஹஆரோ முஹமேஹகஹாவஹூபஹ்வஏஸு 1

கக³தத³யவாண ணிச்சம் வீயம்மி டி²ஓ ஸரோ ஹோஈ || 10 ||

ச² இதி ஷ்காரோ நித்யம் போ³த³த⁴வ்ய: ஷ்டபதா³தீயோகே³ஷு |
கில ஸப்தா³ந்த்யோ ரேபோ² ப⁴வதி ததா² கு² த்தி க²லுஸப்த:³ || 11 ||

ட³ இதி ச ப⁴வதி டகாரோ ப⁴டகடககுடதடாதீயேஷு |
ஸத்வம் ச ப⁴வதி ஸஷயோ: ஸர்வத்ர ததா² ஹி ஸ ஸ ஆதே³ஸ: || 12 ||

அஷ்டஸ்பர்ச த³காரோ ப⁴வத்யநாதெள³ தகார இதரா³ய: |
ப³ட³வாதா³க³துல்யோ ப⁴வதி ட³காரோ³பி ச ககார: || 13 ||

வர்த⁴நக³தே ச பா⁴வே த⁴காரவர்ணே³பி ட⁴த்வமுபயாதி |
ஸர்வத்ர ச ப்ரயோகே³ ப⁴வதி நகாரோ³பி ச ணகார: || 14 ||

ஆபாநம் ஆவாநம் ப⁴வதி பகாரேந வத்வயுத்தேந |
அயதா²ததா²தீ³கேஷு து ப⁴காரவர்ணே வ்ரஜீத ஹத்வம் || 15 ||

பருஷம் ப²ருஸம் விதீயாத்பகாரவர்ணே³பி ப²த்வமுபயாதி |
யஸ்து ம்ரு³: ஸோ³பி மஓ யஸ்ச ம்ரு³:³ ஸோ³பி ஹி ததை²வ || 16 ||

ஓகாரத்வம் க³ச்சே²தெள³காரஸ்சௌஷதா⁴தீ³ஷு நியுத்த: |
ப்ரசலாசிராசலாதி³ஷு ப⁴வதி சகாரோ³பி து யகார: || 17 ||

அபரஸ்பரநிஷ்பந்நா ஹ்யேவம் ப்ராக்ரு³தஸமாஸ்யா வர்ண: |
ஸம்யுக்தாநாம் து புநர்வக்ஷயே பரிவ்ரு³த்திஸம்யோக³ம் || 18 ||

ஸ்சப்ஸத்ஸதீயா: ச² இதி ததா²ப⁴யஹ்யதீயா
ப⁴வந்தி து ஜ²காரா: |

ஷ்ட: ட்ட:² ஸ்த: ஸ்த:² ஷ்மெள ம்ஹ:
க்ஷணே ஹ்ண: ஷ்ணே ண்ஹ: க்ஷ: க²காரருபோ³பி || 19 ||

ஆஸ்சர்யம் அச்ச²நியம் நிஸ்சயமிச்ச²ந்தி ணிச்ச²யம் ச யதா² |
வத்ஸம் வச்ச²ம் ச யதா² அபஸரஸம் ததீ³வத³ச்ச²ரஅம் || 20 ||

உத்ஸாஹோ உச்சா²ஹோ பத்²யம் ச பச்ச²ம் விஜ்ஞேயம் |
துபீயம் துஜ்ஜீ²ம் மஹ்யம் மஜ்ஜீ²ம் விந்தீயஸ்ச ப⁴வதி விஜ்ஜீ²ஜோ²த்தி || 21 ||

த³ஷ்டோ வட்டோ²த்தி தஹா ஹஸ்தோ³பி ச ப⁴வதி ஹத்தோ²த்தி |
கீ³ஷ்டமோ கி³ம்ஹோத்தி ததா² ஸ்லக்ஷணம் ஸஹ்ணம் ஸதா³ து விஜ்ஞேயம் || 22 ||

உஷ்ணம் உஹ்ணம் யக்ஷா ஜக்கோ² பர்யங்கோ ப⁴வதி பல்லங்கு |

விபரீதம் ஹமயோகே³ ப்ரஹ்மாதெள³ ஸ்யாத்³ ப்ரு'ஹஸ்பதௌ ப²த்வம் || 23 ||

யஜ்ஞோ ப⁴வதி ந ஜந்நோ பீ⁴ஷ்மோ பி⁴ம்ஹோத்தி விஜ்ஞேய: |

உபரிசு³தோ³த³ஸ்தாத்³வா ப⁴வேத்ககாராதி³கஸ்து யோ வர்ண: || 24 ||

ஸ ஹி ஸம்யோக³விஹீந: ஸூத்³த:⁴ கார்ய: ப்ரயோகே³ஸம்மிந் |

ஏவமேதத்து விஜ்ஞேயம் ப்ராக்ரு'தம் ஸம்ஸ்க்ரு'தம் ததா² || 25 ||

அத ஊர்த்⁴வம் ப்ரவக்ஷயாமி தே³ஸபா⁴ஷாவிகல்பநம் |

பா⁴ஷா சதுர்விதா⁴ ஜ்ஞேயா த்³ஸருபே ப்ரயோக³த: || 26 ||

ஸம்ஸ்க்ரு'தம் ப்ராக்ரு'தம் சைவ யத்ர பாட்²யம் ப்ரயுஜ்யதே |

அதிபா⁴ஷார்யபா⁴ஷா ச ஜாதிபா⁴ஷா ததை²வ ச || 27 ||

ததா² யோந்யந்தரீ சைவ பா⁴ஷா நாட்²யே ப்ரகீர்திதா |

அதிபா⁴ஷா து தே³வாநாமார்யபா⁴ஷா து பூ⁴பு⁴ஜாம் || 28 ||

ஸம்ஸ்காரபாட்²யஸம்யுக்தா ஸம்யங் ந்யாய்யப்ரதிஷ்டி²தா |

விவிதா⁴ ஜாதிபா⁴ஷா ச ப்ரயோகே³ ஸமுதா³ஹ்ரு'தா || 29 ||

ம்லேச்ச²ஸப்³தோ³பசாரா ச பா⁴ரதம் வர்ஷமாஸ்ரிதா |

அத² யோந்யந்தரீ பா⁴ஷா க்³ராம்யாரண்யபஸூதி³ப⁴வா || 30 ||

நாநாவிஹங்க்³ஜா சைவ நாட்²யத⁴ர்மீ ப்ரதிஷ்டி²தா || 31 ||

ஜாதிபா⁴ஷாஸ்ரயம் பாட்²யம் த்³விவித⁴ம் ஸமுதா³ஹ்ரு'தம் |

ப்ராக்ரு'தம் ஸம்ஸ்க்ரு'தம் சைவ சாதூர்வர்ண்யஸமாஸ்ரயம் |

தீ⁴ரோத்³த⁴தே ஸலலிதே தீ⁴ரோதா³த்தே ததை²வ ச || 32 ||

தீ⁴ர்ப்ரஸாந்தே ச ததா² பாட்²யம் யோஜ்யம் து ஸம்ஸ்க்ரு'தம் |

ஏஷாமேவ து ஸர்வேஷாம் நாயகாநாம் ப்ரயோக³த: || 33 ||

காரணவ்யபதே³ஸேந ப்ராக்ரு'தம் ஸம்ப்ரயோஜ்யேத் |

தா³ரித்³ர்யாத்⁴யநாபா⁴வயத்³ரு'ச்ச²தி³பி⁴ரேவ ச || 34 ||

ஐஸ்வர்யேண ப்ரமத்தாநாம் தா³ரித்³ர்யேண ப்லுதாத்மநாம் |

அநதீ⁴தோத்தமாநாம் ச ஸம்ஸ்க்ரு'தம் ந ப்ரயோஜ்யேத் || 35 ||

வ்யாஜலிங்க³ப்ரவிஷ்டாநாம் ஸ்ரமணாநாம் தபஸ்விநாம் |

பி⁴க்ஷு³சக்ரசராணம் ச ப்ராக்ரு'தம் ஸம்ப்ரயோஜ்யேத் || 36 ||

பா⁴க³வததாபஸோந்மத்தபா³லநீசக்³ரஹோபஸ்ரு³ஷ்டேஷு |
 ஸ்தீ³நீசஜாதிஷு ததா² நபம்ஸகே ப்ராக்ரு³தம் யோஜ்யம் || 37 ||
 பரிவ்ராண்முநிஸாக்யேஷு சோக்ஷேஷு ஸ்ரோத்ரியேஷு ச |
 ஸிஷ்டா யே சைவ விங்க³ஸ்தா:² ஸம்ஸ்க்ரு³தம் தேஷு யோஜ்யேத் || 38 ||
 ராஜ்ஞாஸ்ச க³ணிகாயாஸ்ச ஸில்பகார்யாஸ்ததை²வ ச |
 கலாவஸ்தா²ந்தரக்ரு³தம் யோஜ்யம் பாட்²யம் து ஸம்ஸ்க்ரு³தம் || 39 ||
 ஸந்தி⁴விக்³ரஹுஸம்ப்³ந்த⁴ம் ததா² ச ப்ராப்தவாக்³க³திம் |
 க்³ரஹநக்ஷத்ரசரிதம் க²கா³நாம் ருதமேவ ச || 40 ||
 ஸர்வமேதத்து விஜ்ஞேயம் காவ்யப்³ந்தே⁴ ஸுபா⁴ஸுப⁴ம் || 41 ||
 க்ரீடா³ர்த²ம் ஸர்வலோகஸ்ய ப்ரயோகே³ ச ஸுகா²ஸ்ரயம் |
 கலாப்⁴யாஸாஸ்ரயம் சைவ பாட்²யம் வேஸ்யாஸு ஸம்ஸ்க்ரு³தம் || 42 ||
 கலோபசாரஜ்ஞாநார்த²ம் க்ரீடா³ர்த²ம் பார்தி²வஸ்ய ச |
 நிர்தி³ஷ்டம் ஸில்பகார்யாஸ்து நாடகே ஸம்ஸ்க்ரு³தம் வச: || 43 ||
 ஆம்நாயஸித்³த⁴ம் ஸர்வாஸாம் ஸுப⁴மப்ஸரஸாம் வச: |
 ஸம்ஸர்கா³த்³தே³வதாநாம் ச தத்³தி⁴ லோகோ³நுவர்ததே || 44 ||
 ச²ந்த³த: ப்ராக்ரு³தம் பாட்²யம் ஸ்ம்ரு³தமப்ஸரஸாம் பு⁴வி |
 மாநுஷாணம் ச கர்தவ்யம் காரணர்த²வ்யபேக்ஷயா || 45 ||
 ஸர்வாஸ்வேஹ ஹி ஸுத்³தா⁴ஸு ஜாதிஷு த்³விஜஸத்தமா: |
 ஸௌரஸேநீம் ஸமாஸரித்ய பா⁴ஷாம் காவ்யேஷு யோஜ்யேத் || 46 ||
 அத²வா ச²ந்த³த: கார்யா தே³ஸபா⁴ஷா ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ |
 நாநாதே³ஸஸமுத்த²ம் ஹி காவ்யம் ப⁴வதி நாடகே || 47 ||
 மாக³த்⁴யவந்நிஜா ப்ராச்யா ஸௌரஸேந்யர்த⁴மாக³த்⁴ |
 பா³ஹ்லீகா த³க்ஷிணாத்யா ச ஸப்த பா⁴ஷா: ப்ரகீர்திதா: || 48 ||
 ஸகாராபீ⁴ரசண்டா³ஸஸவரத்³ரமிலோத்³ரஜா: |
 ஹீநா வநேசராணம் ச விபா⁴ஷா நாடகே ஸ்ம்ரு³தா || 49 ||
 மாக³த்⁴ து நரேந்த்³ராணமந்த:புரஸமாஸ்ரயா |
 சேடாநாம் ராஜபுத்ராணம் ஸ்ரேஷ்டி²நாம் சார்த⁴மாக³த்⁴ || 50 ||

ப்ராச்யா விதூ³ஷ்காதீ³நாம் தூ⁴ர்தாநாமப்யவந்திஜா |

நாயிகாநாம் ஸகீ²நாம் ச ஸூரஸேந்யவிரோதி⁴நீ || 51 ||

யௌதநாக³ரகாதீ³நாம் த³க்ஷிணத்தயாத² தீ³வ்யதாம் |

பா³ஹ்லீகபா⁴ஷ்காதீ³ச்யாநாம் க²ஸாநாம் ச ஸ்வதே³ஸஜா || 52 ||

ஸகாரகோ⁴ஷ்காதீ³நாம் தத்ஸ்வபா⁴வஸ்ச யோ க³ண: |

ஸகாரபா⁴ஷா யோக்தவ்யா சாண்டா³லீ புலகஸாதி³ஷு || 53 ||

அங்கா³ரகாரகவ்யாத⁴காஷ்ட²யந்த்ரோபஜீவிநாம் |

யோஜ்யா ஸகாரபா⁴ஷா து கிஞ்சித்³வாநௌகஸீ ததா² || 54 ||

க³ஜாஸ்வாஜாவி³கோஷ்ட்ராதி³கோ⁴ஷஸ்தா²நநிவாஸிநாம் |

ஆபீ⁴ரோக்தி: ஸாவீ வா த்³ராமி³ வநசாரிஷு || 55 ||

ஸுரங்கா³க²நகாதீ³நாம் ஸந்தி⁴காராஸ்வரக்ஷதாம் |

வ்யஸநே நாயகாநாம் சாப்யாத்மரக்ஷாஸு மாக³தீ⁴ || 56 ||

ந ப்ர³ப்ரகிராதாந்த்⁴ரத்³ரமிலாத்³யாஸு ஜாதிஷு |

நாட்யப்ரயோகே³ கர்தவ்யம் காவ்யம் பா⁴ஷாஸமாஸ்ரிதம் || 57 ||

க³ங்கா³ஸாக³ரமத்⁴யே து யே தே³ஸா: ஸம்ப்ரகீர்திதா: |

ஏகாரப³ஹுலாம் தேஷு பா⁴ஷாம் தஜ்ஜ்ஞ: ப்ரயோஜயேத் || 58 ||

விந்த⁴யஸாக³ரமத்⁴யே து யே தே³ஸா: ஸ்ருதிமாக³தா: |

நகாரப³ஹுலாம் தேஷு பா⁴ஷாம் தஜ்ஜ்ஞ: ப்ரயோஜயேத் || 59 ||

ஸுராஷ்ட்ராவந்திதே³ஷேஷு வேத்ரவத்யுத்தரேஷு ச |

யே தே³ஸாஸ்தேஷு குர்வீத சகாரப்ராயஸம்ஸ்யாம் || 60 ||

ஹிமவத்ஸிந்து⁴ஸௌவீராந்யே ஜநா: ஸமுபாஸ்ரிதா: |

உகாரப³ஹுலாம் தஜ்ஜ்ஞஸ்தேஷு பா⁴ஷாம் ப்ரயோஜயேத் || 61 ||

சர்மண்வதீநதீ³தீ³ரே யே சார்பு³தீ³ஸமாஸ்ரிதா: |

தகாரப³ஹுலாம் நித்யம் தேஷு பா⁴ஷாம் ப்ரயோஜயேத் || 62 ||

ஏவம் பா⁴ஷாவிதா⁴நம் து கர்தவ்யம் நாடகாஸ்யம் |

அத்ர நோக்தம் மயா யத்து லோகாத்³ க்³ராஹ்யம் பு³தை⁴ஸ்து தத் || 63 ||

ஏவம் பா⁴ஷாவிதா⁴நம் து மயா ப்ரோக்தம் த்³விஜோத்தமா: |

புநர்வாக்யவிதா⁴நம் து லௌகிகம் ஸந்நிபோ³த⁴த || 64 ||

உத்தமைர்மத்⁴யமைர்நீசைர்யே ஸம்பா⁴ஷ்யா யதா² நரா: |

ஸமானோதக்ரு³ஷ்டஹீநாஸ்ச நாடகே தாந்நிபோ³த⁴த || 65 ||

தே³வாநாமபி யே தே³வா மஹாத்மாநோ மஹர்ஷய: |

ப⁴க³வந்நிதி தே வாச்யா யாஸ்தேஷாம் யோஷிதஸ்ததா² || 66 ||

தே³வாஸ்ச விங்கி³நஸ்சைவ நாநாஸ்ருதத⁴ராஸ்ச யே |

ப⁴க³வந்நிதி யே வாச்யா: புருஷை: ஸ்த்ரீ⁴ரேவ ச || 67 ||

ஆர்யேதி ப்³ராஹ்மணம் ப்³ரூயாந்மஹாராஜேதி பார்தி²வம் |

உபாத்யாயேதி சாசார்யம் வ்ரு³த⁴ம் தாதேதி சைவ ஹி || 68 ||

நாம்நா ராஜேதி வா வாச்யா ப்³ராஹ்மணஸ்து நராதி⁴பா: |

தத்கூடாயம் ஹி மஹீபாலீர்யஸ்மாத்த்பூஜ்யா த்³விஜா: ஸம்ரு³தா: || 69 ||

ப்³ராஹ்மணை: ஸசிவோ வாச்யோ ஹ்யமாத்ய: ஸசிவேதி வா |

ஸேஷைரந்யைர்ஜநைர்வாச்யோ ஹீநைரார்யேதி நித்யஸ: || 70 ||

ஸமை: ஸம்பா⁴ஷணம் கார்யம் யேந நாம்நா ஸ ஸம்ஜ்ஞித: |

ஹீநை: ஸபரிவாரம் து நாம்நா ஸம்பா⁴ஷ்ய உத்தம: || 71 ||

நியோகா³தி⁴க்ரு³தாஸ்சைவ புருஷா யோஷிதஸ்ததா² |

காருகா: ஸில்பிநஸ்சைவ ஸம்பா⁴ஷ்யாஸ்தே ததை²வ ஹி || 72 ||

மார்ஷோ பா⁴வேதி வக்தவ்ய: கிஞ்சிதூ³நஸ்து மார்ஷக: |

ஸமானோ⁵த² வயஸ்யேதி ஹம் ஹ்வோ ஹண்டே³தி வாத⁴ம: || 73 ||

ஆயுஷ்மந்நிதி வாச்யஸ்து ரத² ஸூதேந ஸர்வதா³ |

தபஸ்வீதி ப்ரஸாந்தஸ்து ஸாதோ⁴ இதி ச ஸப்³த்யதே || 74 ||

ஸ்வாமீதி யுவராஜஸ்து குமாரோ ப⁴ர்த்ரு³தா³ரக: |

ஸௌம்ய ப⁴த்³ரமு²கே²த்யேவம் ஹே பூர்வம் சாத⁴மம் வதே³த் || 75 ||

யத்³யஸ்ய கர்ம ஸில்பம் வா வித்³யா வா ஜாதி³ரேவ வா |

ஸ தேந நாம்நா பா⁴ஷ்யோ ஹி நாடகாதௌ³ ப்ரயோக்த்ரு³பி: || 76 ||

வத்ஸ புத்ரக தாதேதி நாம்நா கோ³த்ரேண வா புந: |

வாச்ய: ஸிஷ்ய: ஸு⁴தோ வாபி பித்ரா வா கு³ருணாபி வா || 77 ||

ஸம்பா⁴ஷ்யா ஸாக்யநிர்க்³ரந்தா² ப⁴த³ந்தேதி ப்ரயோக்த்ரு³பி: || 78 ||

ஆமந்த்ரணஸ்து பாஷண்டா:³ ஸேஷா: ஸ்வஸமயாஸ்ரிதை: || 78 ||

தே³வேதி ந்ரு²பதிர்வாச்யோ ப்⁴ரு²த்யை: ப்ரக்ரு²திபி⁴ஸ்ததா² |
ப⁴ட்டேதி ஸார்வபௌ⁴மஸ்து நித்யம் பரிஜநேந ஹி || 79 ||

ராஜந்நித்ய்ரு²ஷ்டிபி⁴ர்வாச்யோ ஹ்யபத்யப்ரத்யயேந வா |
வயஸ்ய ராஜந்நிதி வா ப⁴வேத³வாச்யோ மஹீபதி: || 80 ||

விதூ³ஷ்கேண ராஜ்ஞீ ச சேட ச ப⁴வதீத்யபி |
நாம்நா வயஸ்யேத்யபி வா ராஜ்ஞா வாச்யோ விதூ³ஷ்க: || 81 ||

ஸர்வஸ்தரீபி:⁴ பதிர்வாச்ய ஆர்யபுத்ரேதி யௌவநே |
அந்யதா³ புநரார்யேதி மஹாராஜேதி பூ⁴பதி: || 82 ||

ஆர்யேதி பூர்வஜோ ப்⁴ராதா வாச்ய: புத்ர இவாநுஜ: |
யோஷித்³பி⁴ரத² காம்யேதி ராஜபுத்ரேதி யோத⁴நை: || 83 ||

புருஷாபா⁴ஷணம் ஹ்யேவ கார்யம் நாட்யே ப்ரயோக்த்ரு²பி:⁴ |
புந: ஸ்தரீணம் ப்ரவக்ஷ்யாமி யதா²பா⁴ஷ்யாஸ்து நாடகே || 84 ||

தபஸ்விந்யோ தே³வதாஸ்ச வாச்யா ப⁴க³வதீதி ச |
கு³ருபா⁴ர்யா து வக்தவ்யா ஸ்தா²ந்யா ப⁴வதீதி ச || 85 ||

க³ம்யா ப⁴த்³ரேதி வாச்யா வை வ்ரு²த்³தா⁴ம்பே³தி ச நாடகே |
ராஜபத்ந்யஸ்து ஸம்பா⁴ஷ்யா: ஸர்வா: பரிஜநேந வை || 86 ||

ப⁴ட்டிநீ ஸ்வாமிநீ தே³வீத்யேவம் வை நாடகே பு³தை:⁴ |
தே³வீதி மஹிஷீ வாச்யா ராஜ்ஞா பரிஜநேந வா || 87 ||

போ⁴கி³ந்ய: பரிஸிஷ்டாஸ்து ஸ்வாமிந்ய இதி வா புந: |
குமார்யஸ்சைவ வக்தவ்யா: ப்ரேஷ்யாபி⁴ர்ப⁴ர்த்ரு²தா³ரிகா: || 88 ||

ஸ்வஸேதி ப⁴கி³நீ வாச்யா வத்ஸேதி ச யவீயஸீ |
ப்³ராஹ்மண்யார்யேதி வக்தவ்யா விங்க³ஸ்தா² வ்ரதிநீ ச யா || 89 ||

பத்நீ சார்யேதி ஸம்பா⁴ஷ்யா பித்ரு²நாம்நா ஸுதஸ்ய ஸா |
ஸமாநாபி⁴ஸ்ததா² ஸக்²யோ ஹலேதி ஸ்யாத்பரஸ்பரம் || 90 ||

ப்ரேஷ்யா ஹஜ்ஜேதி வக்தவ்யா ஸ்த்ரியோ யா தூத்தமா ப⁴வேத் |
அஜ்ஜுகேதி ச வக்தவ்யா வேஸ்யா பரிஜநேந ச || 91 ||

அத்தேதி க³ணிகா மாதா வாச்யா பரிஜநேந ஹி |

ப்ரியேதி பா⁴ர்யா ஸ்ருங்கா³ரே வாச்யா ராஜ்ஞேதரேண வா || 92 ||

புரோத:⁴ ஸார்த²வாஹாநாம் பா⁴ர்யாஸ்த்வார்யேதி ஸர்வதா³ |

தல்லிங்கா³ர்தா²நி நாமாநி கார்யாணி கவிபி:⁴ ஸதா³ || 93 ||

ஓளத்பத்திகாநி யாநி ஸ்யுர்ந ப்ரக்²யாதாநி நாடகே |

ப்ரஹ்மக்ஷத்ரஸ்ய நாமாநி கோ³த்ரகர்மாநுரூபத: || 94 ||

காவ்யே கார்யாணி கவிபி:⁴ ஸர்மவர்மக்ரு²தாநி ஹி |

த³த்தப்ராயாணி நாமாநி வணிஜாம் ஸம்ப்ரயோஜயேத் || 95 ||

காபாலிகாஸ்து க⁴ண்டாந்தநாமாந: ஸமுதா³ஹ்ரு²தா |

ஸௌர்யோதா³த்தாநி நாமாநி ததா² ஸூரேஷு யோஜயேத் || 96 ||

விஜயார்தா²நி நாமாநி ராஜஸ்த்ரீணம் து நித்யஸ: |

த³த்தா மித்ரா ஸேநேதி வேஸ்யாநாமாநி யோஜயேத் || 97 ||

நாநாகுஸுமநாமாந: ப்ரேஷ்யா: கார்யாஸ்து நாடகே |

மங்க³ளார்தா²நி நாமாநி சேடாநாமபி யோஜயேத் || 98 ||

க³ம்பீ⁴ரார்தா²நி நாமாநி ஹ்யுத்தமாநாம் ப்ரயோஜயேத் |

யஸ்மாந்நாமாநுஸத்³ரு²ஸம் கர்ம தேஷாம் ப⁴விஷ்யதி || 99 ||

ஜாதிசேஷ்டாநுரூபாணி சேஷாணுமபி காரயேத் |

நாமாநி புருஷாணம் து ஸ்த்ரீணம் சோக்தாநி தத்த்வத: || 100 ||

ஏவம் நாமவிதா⁴நம் து கர்தவ்யம் கவிபி:⁴ ஸதா³ |

ஏவம் பா⁴ஷாவிதா⁴நம் து ஜ்ஞாத்வா கர்மாண்யஸேஷத: || 101 ||

பாட்²யகு³ணாநிதா³நீம் வக்ஷயாம: | தத்³யதா² ஸப்தஸ்வரா:, த்ரீணி

ஸ்தா²நாநி, சத்வாரோ வர்ண:, த்³விவிதா⁴ காகு:, ஷட்³லங்காரா:,

ஷட்³ங்கா³நீதி | ஏஷாமிதா³நீம் லக்ஷணமபி⁴வ்யாக்²யாஸ்யாம: |

தத்ர ஸப்தஸ்வரா நாம -

ஷட்³ஜர்ஷப⁴கா³ந்தா⁴ரமத்⁴யமபஞ்சமதை⁴வதநிஷாதா:³ த ஏதே

ரஸேஷுபபாத்³யா: || 102 ||

யதா² -

தத: பாட்²யம் ப்ரயுஞ்ஜீத ஷட்³லங்காரஸம்யுதம் |

ஹாஸ்யஸ்ருங்காகாரீரயோ: கார்யெள ஸ்வரெள மத்யமபஞ்சமெள || 103 ||

ஷட்³ஜுர்ஷபெள⁴ ததா² சைவ வீரரெளத்³ராத்³பு⁴தேஷ்வத² |
கா³ந்தா⁴ரஸ்ச நிஷாத³ஸ்ச கர்தவ்யெள கருணே ரஸே || 104 ||

தை⁴வதஸ்சைவ கர்தவ்யோ பீ³பு⁴தஸே ஸபயாநகே |
தரீணி ஸ்தா²நாநி - உர: கண்ட: ²ஸிர இதி | ப⁴வத்யபி ச
ஸாரீர்யாமத² வீணயாம் த்ரிப்ய: ஸ்தா²நிப்ய ஏவ து |
உரஸ: ஸிரஸ: கண்டா²த்ஸ்வர: காகு: ப்ரவர்ததே || 105 ||

ஆபா⁴ஷணம் ச தூ³ரஸ்தே² ஸிரஸா ஸம்ப்ரயோஜயேத் |
நாதிதூ³ரே ச கண்டே²ந ஹ்யுரஸா சைவ பார்ஸ்வத: || 106 ||

உரஸோதா³ஹ்ரு³தம் வாக்யம் ஸிரஸா தீ³பயேத்³ பு³த: ⁴ |
கண்டே²ந ஸமநம் குர்யாத்பாட்²யயோகே³ஷு ஸர்வதா³ || 107 ||

உதா³த்தஸ்சாநுதா³த்தஸ்ச ஸ்வரித: கம்பிதஸ்ததா² |
வர்ணஸ்சத்வார ஏவ ஸ்யு: பாட்²யயோகே³ தபோத⁴நா: || 108 ||

தத்ர ஹாஸ்யஸ்ருங்காகாரீரயோ: ஸ்வரிதோதா³த்தைர்வர்ஷண: பாட்²யமுபபாத்³யம்,
வீரரெளத்³ராத்³பு⁴தேஷ்வதா³த்தகம்பிதை:
கருணபீ³பு⁴தஸபயாநகேஷ்வநுதா³த்தஸ்வரிதகம்பிதைரிதி | த்³விவிதா⁴
காகு: ஸாகாங்க்ஷா நிராகாங்க்ஷா சேதி வாக்யஸ்ய
ஸாகாங்க்ஷநிராகாங்க்ஷகத்வாத் || 109 ||

அநியுக்தார்த²கம் வாக்யம் ஸாகாங்க்ஷமிதி ஸம்ஜ்ஞிதம் |
நியுக்தார்த²ம் து யத்³வாக்யம் நிராகாங்க்ஷம் தது³ச்சயதே || 110 ||

தத்ர ஸாகாங்க்ஷம் நாம
தாராதி³மந்த்³ராந்தமநியுக்தார்த²மநிர்யாதிதவர்ணலங்காரம்
கண்டோ²ர:ஸ்தா²நக³தம் | நிராகாங்க்ஷம் நாம நியுக்தார்த²ம்
நிர்யாதிதவர்ணலங்காரம் ஸிர:ஸ்தா²நக³தம் மாந்த்³ராதி³தாராந்தமிதி |
அத² ஷட்³லங்காரா நாம -

உச்சோ தீ³ப்தஸ்ச மந்த்³ரஸ்ச நீசோ த்³ருதவிஸம்பி³தெள |
பாட்²யஸ்யைதே ஹ்யலங்காரா லக்ஷணம் ச நிபோ³த⁴த || 112 ||

உச்சோ நாம ஸிர:ஸ்தா²நக³தஸ்தாரஸ்வர:, ஸ ச

தூ³ரஸ்தா²பா⁴ஷணவிஸ்மயோத்தரோத்தரஸஞ்ஜல்பதூ³ராஹ்வாநத்ராஸநாபா³தா⁴த்யேஷு
|

தீ³ப்தோ நாம ஸிர:ஸ்தா²நக³தஸ்தாரதர:, ஸ

சாக்ஷேபகலஹவிவாதா³மர்ஷக்ருஷ்டாத⁴ர்ஷணக்ரோத⁴ஸௌர்யத³ர்ப்தீ-
க்ஷணருக்ஷாபி⁴தா⁴நநி³ர்ப⁴ர்த்ஸநாக்ரந்தி³தாதி³ஷு |

மந்த³ரோ நாம உர:ஸ்தா²நக³தோ நிர்வேத³க்³லாநிசிந்தௌத்ஸுக்யதை³ந்யவ்யாதி⁴க்ரீடா³-

கா³ட⁴ஸஸ்த்ரக்ஷதமூர்சா²மத³கு³ஹ்யார்த²வசநாதி³ஷு |

நீசோ நாம உர:ஸ்தா²நக³தோ மந்த³ரதர:, ஸ ச

ஸ்வபா⁴வாபா⁴ஷணவ்யாதி⁴ஸமஸ்ரமார்தத்ரஸ்தபதிதமூர்சி²தாதி³ஷு |

த³ருதோ நாம கண்ட²க³த: ஸ ச த்வரித:,

லல்லநமந்மநப⁴யஸீதஜ்வரத்ராஸாத்யஸ்தாத்யயிககார்யாவேத³நாதி³ஷு |

விலம்பி³தோ நாம கண்ட²ஸ்தா²நக³தஸ்தநுமந்த³ர:, ஸ ச

ஸ்ரு³ங்ககா³ரகருணவிதர்கிதவிசாராமர்ஷாஸூயிதாவ்யக்தார்த²ப்ரவாத³லஜ்ஜா-

சிந்தாதர்ஜநவிஸ்மயதோ³ஷாநுகீர்தநத³ர்⁴க⁴ரோக³நிபீட³நாதி³ஷு

அத்ராநுவம்ஸ்யா ஸ்லோகா ப⁴வந்தி || 113-114 ||

உத்தரோத்தரஸஞ்ஜல்பபருஷாக்ஷேபணேஷு ச |

தீக்ஷணருக்ஷாபி⁴நயநே ஆவேகே³க்ரந்தி³தே ததா² || 115 ||

பரோக்ஷஸ்ய ஸமாஹ்வானே தர்ஜநே த்ராஸநே ததா² |

தூ³ரஸ்தா²பா⁴ஷணே சைவ ததா² நிர்³ப⁴ர்த்ஸநேஷு ச || 116 ||

பா⁴வேஷ்வேதேஷு நித்யம் ஹி நானாரஸஸமாஸ்ரயா |

உச்சா தீ³ப்தா த³ருதா சைவ காகு: கார்யா ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ || 117 ||

வ்யாதி⁴தே ச ஜ்வரார்தே ச ப⁴யார்தே ஸீதவிப்லுதே |

நியமஸ்தே² விதர்கே ச கா³ட⁴ஸஸ்த்ரக்ஷதேஷு ச || 118 ||

கு³ஹ்யார்த²வசநே சைவ சிந்தாயாம் தபஸி ஸ்தி²தே |

மந்த³ரா நீசா ச கர்தவ்யா காகுர்நாட்யப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ || 119 ||

லல்லே ச மந்மநே சைவ ப⁴யார்தே ஸீதவிப்லுதே |

மந்த³ரா த³ருதா ச கர்தவ்யா காகுர்நாட்யப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ || 120 ||

த³ரு³ஷ்டநஷ்டாநுஸரணே இஷ்டாநிஷ்டஸ்ருதே ததா² |

இஷ்டார்த²க்²யாபநே சைவ சிந்தாத⁴யானே ததை²வ ச || 121 ||

உந்மாதே³ஸூலியிதே சைவ உபாலம்பே⁴ ததை²வ ஹி |
அவ்யக்தார்த்²ப்ரவாதே³ ச கதா²யோகே³ ததை²வ ச || 122 ||

உத்தரோத்தரஸஞ்ஜல்பே கார்யே⁵திஸயஸம்யுதே |
விக்ரு²தே வ்யாதி⁴தே க்ரோதே⁴ து:³கே² ஸோகே ததை²வ ச || 123 ||

விஸ்மயாமர்ஷயோஸ்சைவ ப்ரஹர்ஷே பரிதே³விதே |
விலம்பி³தா ச தீ³ப்தா ச காகுர்மந்த்³ரா ச வை ப⁴வேத் || 124 ||

லக்⁴வக்ஷரப்ராயக்ரு²தே கு³ர்வக்ஷரக்ரு²தே ததா² |
உச்சா தீ³ப்தா ச கர்தவ்யா காகுஸ்தத்ர ப்ரயோக்த்ரு²பி:⁴ || 125 ||

யாநி ஸௌமயார்த்²யுக்தாநி ஸுக²பா⁴வக்ரு²தாநி ச |
மந்த்³ரா விலம்பி³தா சைவ தத்ர காகுர்விதீ⁴யதே || 126 ||

யாநி ஸ்யுஸ்தீக்ஷணரூக்ஷாணி தீ³ப்தா சோச்சா ச தேஷ்வபி |
ஏவம் நாநாஸ்ப்ரயோபேதம் பாட்²யம் யோஜ்யம் ப்ரயோக்த்ரு²பி:⁴ || 127 ||

ஹாஸ்யஸ்ரு²ங்கா³ரகருணேஷ்விஷ்டா காகுர்விலம்பி³தா |
வீரரௌத்³ராத்³பு⁴தேஷுச்சா தீ³ப்தா வாபி ப்ரஸஸ்யதே || 128 ||

ப⁴யாநகே ஸபீ³பு⁴த்ஸே த்³ருதா நீசா ச கீர்திதா |
ஏவம் பா⁴வரஸோபேதா காகு: கார்யா ப்ரயோக்த்ரு²பி:⁴ || 129 ||

அதா²ங்கா³நி ஷட் - விச்சே²தோ³ஸ்பண விஸர்கோ³ஸநுப³ந்தோ⁴ தீ³பநம்
ப்ரஸமநமிதி | தத்ர விச்சே²தோ³ நாம விராமக்ரு²த: | அர்பணம் நாம
லீலாயமாநமது⁴ரவல்கு³நா ஸ்வரேண பூரயதேவ ரங்க³ம் யத்பட்²யதே
தத³ர்பணம் | விஸர்கோ³ நாம வாக்யந்யாஸ: | அநுப³ந்தோ⁴ நாம
பதா³ந்தரேஷ்வபி விச்சே²த:³, அநுச்ச²வஸநம் வா | தீ³பநம் நாம
த்ரிஸ்தா²நஸோபி⁴ வர்த⁴மாநஸ்வரம் சேதி | ப்ரஸமநம் நாம
தாரக³தாநாம் ஸ்வராணாம் ப்ரஸாம்யதாமவைஸ்வரயேணுவதாரணமிதி |
ஏஷாம் ச ரஸக³த: ப்ரயோக:³ - தத்ர
ஹாஸ்யஸ்ரு²ங்கா³ரயோராகாங்க்ஷாயாமர்பணவிச்சே²த³தீ³பநப்ரஸமநயுக்தம்
பாட்²யம் கார்யம் | தீ³பநப்ரஸமநயுக்தம் கருணே |
விச்சே²த³ப்ரஸமநதீ³பநாநுப³ந்த⁴ப³ஹுலம் வீரரௌத்³ராத்³பு⁴தேஷு
விஸர்க³விச்சே²த³யுக்தம் பீ³பு⁴த்ஸப⁴யாநகயோரிதி | ஸர்வேஷாமப்யேஷாம்

மந்த்³ரமத்³யதாரக்ரு³: ப்ரயோக³ஸ்த்ரிஸ்தா²நக³த: | தத்ர
தூ³ரஸ்தா²பா⁴ஷணே தாரம் ஸிரஸா, நாதிதூ³ரே மத்⁴யம் கண்டே²ந,
பா³ர்ஸ்வதோ மந்த்³ரமுரஸா ப்ரயோஜயேத்பா²யமிதி | மந்த்³ராத்³தாரம் ந
க³ச்சே²த், தாராத்³வா மந்த்³ரமிதி || 130 ||

ஏஷாம் ச த்³ருதமத்⁴யவிலம்பி³தாஸ்த்ரயோ லயா ரஸேஷு³பபாத்³யா: | தத்ர
ஹாஸ்யஸ்ரு³ங்கா³ரயோர்மத்⁴யலய:, கருணே விலம்பி³தோ,
வீரரௌத்³ரா³த்³பு⁴த³பீ³ப⁴த்ஸப⁴யாநகேஷு த்³ருத இதி |
அத்² விராம: அர்த⁴ஸமாப்தோ கார்யவஸாந்ந ச²ந்தோ³வஸாத் | கஸ்மாத்,
த்³ரு³ஸ்யந்தே ஹ்யேகத்³வித்ரிசதுரக்ஷரா விராமா: | யதா² -
கிம் ! க³ச்ச², மா விஸ ஸுதூ³ர்ஜந ! வாரிதோ³ஸி
கார்யம் த்வயா ந மம ஸர்வஜநோபயுக்தம் |
ஸூசாஸு சாங்குரக³தே ச ததோ²பசாரே -
ஷவல்பாக்ஷராணி ஹி பதா³நி ப⁴வந்தி காவ்யே || 132 ||

ஏவம் விராமே ப்ரயத்நோ³நுஷ்டே²ய: | கஸ்மாத், விராமோ ஹ்யர்தா²நுத்³ர்ஸக:
ஸ: |

அத்ர ஸ்லோகௌ -
விராமேஷு ப்ரயத்நோ ஹி நித்யம் கார்ய: ப்ரயோக்த்ரு³பி⁴ |
கஸ்மாத்³பி⁴நயோ ஹ்யஸ்மிந்நர்தா²பேக்ஷீ யத: ஸம்ரு³த: || 133 ||

யத்ர வ்யக்³ராவுபௌ⁴ ஹஸ்தௌ தத்ர த்³ரு³ஷ்டிஸமந்வித: |
வாசிகாபி⁴நய: கார்யோ விராமரர்த்²த³ர்ஸகை: || 134 ||

ப்ராயோ வீரே ச ரௌத்³ரே ச கரௌ ப்ரஹரணுகுலௌ |
பீ³ப⁴த்ஸே குத்ஸிதத்வாச்ச ப⁴வத: குஞ்சிதௌ கரௌ || 135 ||

ஹாஸ்யே சோத்³தே³ஸமாத்த்ரேண கருணே ச ப்ரலம்பி³தௌ |
அத்³பு⁴தே விஸ்மயாத்ஸ்தப்³தௌ⁴ ப⁴யாச்சைவ ப⁴யாநகே || 136 ||

ஏவமாதி³ஷு சாந்யேஷு ப்ரவிசாரே³பி ஹஸ்தயோ: |
அலங்காரவிராமாப⁴யாம் ஸாத்⁴யதே ஹ்யர்த²நிஸ்சய: || 137 ||

யே விராமா: ஸம்ரு³தா வ்ரு³த்தே தேஷ்வலங்கார இஷ்யதே |
ஸமாப்தே³ர்²தே² பதே³ வாபி ததா² ப்ராணவஸேந வா || 138 ||

பத்³வர்ணஸமாஸே ச த்³ருதே ப³ஹ்வர்த²ஸங்கடே |

கார்யோ விராம: பாதா³ந்தே ததா² ப்ராணவஸேந வா || 139 ||

ஸேஷமர்த²வஸேநைவ விராமம் ஸம்ப்ரயோஜ்யேத் |
அத்ர ச பா⁴வக³தாநி ச க்ரு³ஷ்யாக்ஷராணி போ³த்³த⁴வ்யாநி, தத்³யதா² -
ஆகாரைகாரஸம்யுக்தமைகாரெளகாரஸம்யுக்தம் |
வ்யஞ்ஜநம் யத்³ப⁴வேத்³தீ³ர்க⁴ம் க்ரு³ஷ்யம் தத்து விதீ⁴யதே || 140 ||

விஷாதே³ ச விதர்கே ச ப்ரஸ்நே⁵தா²மர்ஷ ஏவ ச |
கலாகாலப்ரமாணேந பாட்²யம் கார்யம் ப்ரயோக்த்ரு³பி:4 || 141 ||

ஸேஷாணாமர்த²யோகே³ந விராமே விரமேதி³ஹ |
ஏகத்³வித்ரிசது:பஞ்சஷட்கலம் ச விலம்பி³தம் || 142 ||

விலம்பி³தே விராமே ஹி ஸதா³ கு³ர்வக்ஷரம் ப⁴வேத் |
ஷண்ணம் கலாநாம் பரதோ விலம்போ³ ச விதீ⁴யதே || 143 ||

அத²வா காரணோபேதம் ப்ரயோக³ம் கார்யமேவ ச |
ஸமீக்ஷய வ்ரு³த்தே கர்தவ்யோ விராமோ ரஸபா⁴வத: || 144 ||

யே விராமா: ஸம்ரு³தா: பாட்²யே வ்ரு³த்தபாத³ஸமுத்³ப⁴வா: |
உத்க்ரம்யாபி க்ரமம் தஜ்ஜ்ஞை: கார்யாஸ்தே⁵ர்த²வஸாநுகா:3 || 145 ||

நாபஸப்³த³ம் பட்²த்தஜ்ஜ்ஞோ பி⁴ந்நவ்ரு³த்தம் ததை²வ ஹி |
விஸ்ரமேந்நாவிராமேஷு தை³ந்யே காகும் ந தீ³பயேத் || 146 ||

வர்ஜிதம் காவ்யதோ³ஷைஸ்து லக்ஷணாட்⁴யம் கு³ணந்விதம் |
ஸ்வராலங்காரஸம்யுக்தம் பட்²த்பாட்²யம் யதா²விதி⁴ || 147 ||

அலங்காரா விராமாஸ்ச யே பாட்²யே ஸம்ஸ்க்ரு³தே ஸம்ரு³தா: |
த ஏவ ஸர்வே கர்தவ்யா ஸ்த்ரீணம் பாட்²யே த்வஸம்ஸ்க்ரு³தே || 148 ||

ஏவமேதத்ஸ்வரக்ரு³தம் கலாதாலயாந்விதம் |
த³ஸூரூபவிதா⁴நே து பாட்²யம் யோஜ்யம் ப்ரயோக்த்ரு³பி:4 || 149 ||

உக்தம் காகுவிதா⁴நம் து யதா²வத³ந்பூர்வஸ: |
அத ஊர்த⁴வம் ப்ரவக்ஷயாமி த³ஸூரூபவிகல்பநம் || 150 ||

|| இதி ப⁴ரதீயே நாட்யஸாஸ்த்ரே வாக³பி⁴ந்யே காகுஸ்வரவ்யஞ்ஜநோ நாம
ஸப்தத³ஸோ⁵த⁴யாய: ||

Encoded by Sowmya Krishnapur krsowmya@yahoo at com

——
Natya Shastra Chapter 17

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

